

2047
vērt. 177.

LATVIJAS VALSTIS
ARMĪVS

Generāļa R. Goppa
fonds.

Fonds Nr. 2047

Vesturiskā izfeļa

LATVIJAS VALSTS ARHĪVS

Fonds Nr. 2047

Ģenerāļa Kārļa Goppera fonds

1944.-1996.gads

Vēsturiskā izziņa

Kārlis Goppers dzimis 1876.gada 2.aprīlī Plāņu pagasta "Maskatos". Viņš pabeidz Trikātas draudzes skolu un 1893.gadā iestājas karadienestā, bet 1894.gadā Viļņas karaskolā, ko beidz 1896.gadā podporučika (leitnanta) dienesta pakāpē un tiek dislocēts Varšavā novietotajā 189.Belogorskas, bet vēlāk 183.Pultuskas pulkā. Dienesta laikā viņš klausās lekcijas Varšavas universitātē. 1897.gadā viņš iepazīstas ar pulka komandiera meitu - krievu muižnieku dzimtas atvasi Veru Pajevsku, ar ko 1904.gadā apprecas. Pasaules karam sākoties K.Goppers ir jau kapteinis, bet 1915.gadā tiek paaugstināts par pulkvedi. Kaujās viņu vairākkārt ievaino. 1916.gadā K.Goppers pāriet uz latviešu strēlnieku pulkiem, kur Ziemsvētku kaujās komandē 2.bataljonu. Zināšanas un drosme, tās realizējot praksē padara viņu par iemīļotu komandieri, kuram strēlnieki seko jebkurā uzdevumā. 1917.gadā K.Goppers saņem ziņojumu par iecelšanu ģenerāļa pakāpē, bet pavēli izdot nepaspēj, jo varu pārņem lielinieki. Pēc strēlnieku pulku pāriešanas lielinieku pusē pulkvedis Goppers dodas uz Krieviju, kur iestājas Savinkova "Dzimtenes un brīvības aizsardzības apvienībā", pēc tās sagrāves piedalās kaujās pret lielinieku armiju Sibīrijā. 1919.gadā Gopperu ieskaita Imantas pulkā, kopā ar kuru 1920.gadā viņš ar kuģi no Vladivostokas atgriežas Latvijā.

Dzimtenē viņu uzņem diezgan vēsi, sakarā ar nepiedalīšanos Brīvības cīņās. Viņu ieceļ par Apsardzības padomes priekšsēdētāju, kuras uzdevumos ietilpa reglamentu izstrāde. Tad arī oficiāli tiek apstiprināta ģenerāļa pakāpe. 1924.gadā ģen. K.Gopperu ieceļ par Vidzemes divīzijas komandieri, līdz ar to arī par Rīgas garnizona priekšnieku. 1934.gada pavasarī sakarā ar pensijas vecuma sasniegšanu ģenerālis tiek demobilizēts. Viņš ir sarakstījis vairākus darbus, kas saistīti ar karamāksli, kā arī atmiņas par strēlnieku laikiem un Cīņu pret lieliniekiem Krievijā.

Jau 1920.gadā ģenerālis K.Goppers izrāda interesi par skautu kustību un uzskata, ka tā varētu būt atbilstoša Latvijas jauniešu patriotiskajai audzināšanai. 1921.gada 23.maijā notiek pirmā Skautu Centrālās pārvaldes sēde, kurā par skautu organizācijas prezidentu ievēl K.Gopperu. Tajā laikā skautisms Latvijā attīstījās kā tā aizsācēju angļu kopija, tikai 20.gadu beigās skautu vadītājs V.Klētnieks izvirzīja ideju par skautu kustības latviskošanu, kas tika pabeigta līdz 30.gadu vidum. Ģen. K.Goppers skautu kustības veicināšanai pievēršas ļoti nopietni, it sevišķi pēc demobilizācijas, un, tā kā viņš bija sabiedrībā populārs cilvēks, tad arī par šo kustību pieauga interese, K.Goppers publicējis daudzus rakstus par skautu kustību. 1939.gadā par nopelniem skautu kustības attīstībā K.Goppers saņem augstāko Anglijas skautu vadītāju apbalvojumu - godazīmi "Sidraba vilks".

Sākoties padomju okupācijai, ģenerālis apzinās draudošās briesmas, bet bēgšana no tām ir pret viņa principiem. 1940.gada 30.septembrī K.Goppers tiek arestēts. Pēc 1941.gada marta viņam nestie pienesumi tiek atgriezti atpakaļ. 1944.gadā 27.aprīlī smilšainā Biķernieku mežā, atrodot masu apbedījumus, atrod arī ģen. K.Goppera liķi. Viņš tiek apbedīts Rīgā, Brāļu kapos, bet viņa sirds, izpildot paša vēlēšanos, Trikātas kapos. Ģenerāļa ģimene - sieva, divi dēli un meita dodas trimdā.

Pēc Otrā pasaules kara bēgļu nometnēs Vācijā 1947.gada 20.aprīlī Ansbahā trimdas latviešu skauti nodibināja "Latvijas skautu prezidenta ģenerāļa Kārļa Goppera fondu". Fonda noteikumi pieņemti Dienvidu joslas latviešu skautu vadītāju konferencē Hānavā 1947.gada 26.oktobrī. Fonda mērķis - veicināt jaunatnei piemērotas un skautisma garam atbilstošas literatūras izdošanu, piešķirot godalgas literatūrā, tēlotājmākslā un mūzikā.

Noteikumos teikts, ka fonds pastāv un darbojas pie latviešu skautu organizācijas, tā valde sastāv no Latviešu skautu priekšnieka kā priekšsēža un četriem uz 1 gadu izraudzītiem latviešu skautu priekšnieka apstiprinātiem locekļiem, no kuriem vienu izrauga ģen. Goppera piederīgie, bet pārējos Latviešu skautu priekšnieks. Fonda valde izveido godalgošanas komisijas katram godalgošanas periodam, iepriekš minētajās jomās. Fonda līdzekļi rodas no skautu vienību un novadu iemaksām un dažādiem ziedojumiem.

1948.gada 23.maija valdes sēdē nolēma atjaunot materiālu vākšanu ģen. K.Goppera biogrāfijai, kas tika iesākts Latvijā vācu okupācijas laikā. Materiālu apkopošana tika uzticēta skautu vadītājam Voldemāram Klētniekam. Sakarā ar naudas reformu Vācijā 1948.gada 20.jūnijā fonds cieta smagus finansiālus zaudējumus, līdz ar ko netika piešķirtas paredzētās godalgas. Sakarā ar to, ka bēgļi izceļoja uz savām mītnes zemēm, fonda aktīvā darbība apstājas darbinieku un arī līdzekļu trūkuma dēļ. 1952.gadā fonda valde Ņujorkā, ASV, griežas ar aicinājumu pie skautu kustības atbalstītājiem ar aicinājumu atbalstīt fondu materiāli, kā rezultātā 1953.gada 2.aprīlī tiek paziņots par pirmo godalgu piešķiršanu, diemžēl vēlāk līdzekļu apjoms samazinās un fonda aktīva darbība apstājas.

1961.gada 18.augustā ASV "Latvijas skautu prezidenta ģenerāļa Kārļa Goppera fonds" (General Goppers Fund, Inc.) atsāk aktīvu darbību. Tiek izsludināta jauna akcija - lietotu pastmarku vākšana un pārdošana, taču ieguldītais darbs cerēto peļņu nenes, tomēr fonda finansu situācija sāk uzlaboties. Tas galvenokārt saistīts ar to, ka 1961.gada novembrī pirmoreiz tiek laista klajā ģen. Goppera piemiņas marka, kuras izplatīšana ir finansiāli izdevīga. 1961.gada decembrī tiek izmainīti fonda noteikumi, nosakot turpmāk 6 valdes locekļus iepriekšējo 4 vietā.

Sākot no 1962.gada regulāri katra gada 2.aprīlī tiek paziņoti balvu ieguvēji par jaunatnei piemērotiem jaunradītiem darbiem literatūrā, mūzikā, tēlotājmākslā un jaunatnes nacionālā audzināšanā, katru gadu klajā nāk fonda izdotas grāmatas.

1980.gadā fonda darbībā iestājās zināma krīze paaudžu maiņas dēļ, fonda valde no Ņujorkas pārceļas uz Detroitu, apraujas pastmarku izdošana,

4

kas atsākas 1983.gadā. Kopš tā laika fonda darbība notiek tradicionālajos virzienos. Līdz ar Atmosas sākumu Latvijā fonds savu darbību paplašina, piedaloties dažādu projektu finansēšanā Latvijā, kā arī ņemot aktīvu dalību skautu un gaidu kustības atjaunošanā Latvijā.

Līdz 1996.gada novembrim fonda godalgas bija saņēmuši 82 autori, 1997.gadā iznāca 33.gadskārtējā marka.

Visš ģen. K.Goppera fonda dokumentu kopums pavairots 4 sējumos un nosūtīts glabāšanā ģen. K.Goppera fonda valdei, Garezera latviešu skautu un gaidu muzejam Mičiganā ASV, Latvijas Valsts arhīvam, un Ogres latviešu skautu un gaidu muzejam. Latvijas Valsts arhīvam dokumenti nodoti 1997.gada 22.jūlijā un tā paša gada 8.oktobrī.

Fonda apstrādes gaitā konstatēts, ka oriģināldokumentu ir ļoti maz, praktiski viss dokumentu kopums sastāv no publicētiem materiāliem, kopijām un norakstiem, kas tomēr sniedz pietiekamu priekšstatu par fonda darbību. Sakārtojot dokumentus izveidots 1.apraksts, kurā dokumenti sadalīti trīs tematiskās grupās:

- Pirmajā grupā ietilpst dokumenti par ģen. Goppera fonda darbību līdz 1980.gadam, kad fonda valde no Ņujorkas pārceļas uz Detroitu. No fonda darbības perioda 1980.-1996.gadā saglabājušās tikai fonda izdotās pastmarkas un apkopojuma lapa par 1996.gada darbu.
- Otro grupu veido dokumenti, kas vākti ģen. K.Goppera piemiņas izdevumam, kurus uz ģen. K.Goppera dēla, izdevēja Miķeļa Goppera lūguma uzņemas kārtot skautu vadītājs Voldemārs Klētnieks. Visi materiāli tika tieši vai caur M.Gopperu nosūtīti V.Klētniekam. Minētie materiāli sakārtoti hronoloģiskā kārtībā pa K.Goppera dzīves posmiem. Vispirms materiāli par K.Goppera dzimtas vēsturi, tad plašākas atmiņas par ģenerāli, kas aptver visu viņa dzīvi, tālāk laikabiedru atmiņas par Viļņas karaskolu, kur K.Goppers mācījies, dokumenti, pētījums par viņa pulku, paša publicēto, kā arī cīņas biedru atmiņas par kaujām 1915.-1920.g., dokumenti par darbību Latvijas I Republikas laikā, aculiecinieku atmiņas par pēdējo dzīves posmu padomju okupācijas režīma cietumā.
- Trešajā grupā iekļauti divi atsevišķi dokumentu kopoījumi, kurus veidojuši fonda darbinieki un kas nodoti arhīvam līdz ar ģen. K.Goppera fonda dokumentiem.

Dokumentu fiziskais stāvoklis apmierinošs. Dokumentus sagatavojot nodošanai arhīvam liela daļa no tiem uzlīmēti uz papīra lapām un katrs ievietots plastmasas apvākā. Minētais noformējums apstrādes gaitā saglabāts.

Vēsturisko izziņu sastādīja:

Dokumentu aprakstīšanas daļas vadītājs

A.Freimanis

Šinī lietā 41 cētras
numurētas lapas
1908. g. 09. 12
L. A. S. Bivists